

BRİTANYA ADALARININ MÜZİĞİ

MARTIN STOKES

Britanya Adaları; İngiltere, İrlanda, Man Adası, Hebrids, Shetlands, Orkneys, Manş Adaları ve yaklaşık altı bin daha küçük adadan oluşur. Siyasi olarak bu adalar şu anda Birleşik Krallık (İngiltere, İskoçya, Galler, Kuzey İrlanda) ve İrlanda Cumhuriyeti arasında taksim edilmiştir.

Tarihin penceresinden bakıldığında Britanya Adaları, Roma ve Viking dönemlerinden beri güney ve doğudan istila ve göç dalgalarına maruz kalmış; bu istilalar, bölgeye daha önceden yerleşmiş olanları kuzeye ve batıya doğru göçte mecbur etmişti. Günümüzde kuzeyin ve batının en uç noktalarında eski diller (Kelt) hâlâ konuşulmakta ve eski şarkı, dans ve folklor biçimleri korunmaktadır. Normanlar 1066'da Fransa'dan gelip ülkeyi işgal ettiğinde İngiltere, Galler, İskoçya ve İrlanda'da farklı siyasi gruplaşmalar ortaya çıktı. Farklılıklardan oluşan bu düzen, Birleşik Krallık ve İrlanda Cumhuriyetinde hâlen devam etmektedir.

Britanya Adaları o zamandan beri etrafını kuşatan denizlerin dört bir yanından gelen kültürel ve müzikal etkilere açık olmuştur. Romalıların ve Vikinglerin müzikleri hakkında bildiklerimiz, diğerlerine nispeten az... Normanların istilasını ve bölgeye kalıcı olarak yerleşmeleri ile birlikte Britanya Adaları, Fransızca konuşan dünyanın bir parçası hâline gelmişti. Dili, sanatı ve mutfak kültürü gibi kilise ve Saray müziği de adaların yeni misafirleriydi. İstilayı takip eden yüzyıllarda İngiliz ve Fransız kültürleri birbiriyle yakınlaştı. İngiliz halk şarkılarının bilinen ilk ve nadir bir örneği, 1261-1264 yılları arasında notaya alınan bir polifonik rota (*round*)¹ olan *Sumer is icumin in*'dir.² 15. yüzyılın başlarına ait olan ve *Old Hall Manuscript* adıyla bilinen elyazması eser, İngiliz polifonik kilise müziği ge-

leneği hakkında belirgin bilgiler içeren ilk eserdir. İngiliz müzik kültürünün Fransızlardan ayrı bir kültür olarak ortaya konması, ilk olarak Tudor Hanedanlığı döneminde mümkün olabildi. Ulusal bir Latince polifonik kilise müziği ekolü, 16. yüzyılda John Sheppard, Thomas Tallis, William Byrd ve Thomas Weelkes gibi isimlerle birlikte oluşmaya başladı. Kral VIII. Henry³ tarafından gerçekleştirilen din reformu, kilisenin gücünü zayıflatmakla kalmamış, aynı zamanda ibadet dilinin İngilizce olması şartını da getirmişti. Bu, Britanya Adalarının birçok bölgesinde, özellikle Cornwall, İrlanda ve İskoçya'da tepkiyle karşılandı. Ana katedraller ve bazı üniversitelerde (Oxford ve Cambridge gibi) İngilizce cümlelerden oluşan sözlere sahip yeni kilise müziği söylenmeye başladı. Besteciler, sanatlarını yeni duruma göre şekillendirdi. Bu arada, sofistike, edebî bir İngilizce şarkı geleneği (örneğin, John Dowland'ın lavta ile söylediği şarkılar) Sarayın duvarlarında yankılanıyordu. Bu durum, 1649'da Kral I. Charles'ın idam edilmesi ve Calvinist ilkelere dayalı bir Cumhuriyetin kurulmasıyla sona eren İngiliz İç Savaşına kadar devam etti. Müzik, kilisede ve hemen her yerde yasaklandı. Bu dönemde inşa edilen kiliselere, tıpkı bugün İngiliz-İskoç sınırındaki Berwick-upon-Tweed'de olduğu gibi -eğer yoksa- sadece çan kuleleri için izin verildi.

1660 yılında monarşinin yeniden itibarını kazanıp idareyi tekrar ele almasıyla Kıta Avrupası müzikleri Britanya Adalarında yeniden dinlenmeye başladı. İngiltere'nin en ünlü 'İtalyan' bestecisi, operalar, şarkılar ve enstrümantal müzik eserleri besteleyen -ve bugün hâlâ kendisine saygı duyulan- Henry Purcell'di, ancak ardında bir halef bırakamadan genç yaşta öldü. Opera ve kilise müziğindeki muadili oratoryo, 18. yüzyılla 19. yüzyılın başında İngiliz

Old Hall Manuscript. British Library. 15. yüzyıl.

¹ Çevirenin notu: Bir turda en az üç sesin aynı melodiyi söylediği, ancak bu üç sesin şarkıya farklı zamanlarda girmesiyle oluşan çok sesli bir müzik formu.

² Çevirenin notu: Ortaçağ İngilizcesi, Wessex lehçesi ile yazılmış bir halk şarkısıdır. Türkçeye "Yaz geldi, yaza kavuştuk" diye tercüme edilebilir.

³ Çevirenin notu: Anglikan Kilisesinin kurucusu kabul edilen ve ülkeyi 1509-1547 yılları arasında yönetmiş olan İngiliz Kralı. İngiltere'de büyük bir dönüşüm yapmış olan Kraliçe I. Elizabeth'in babasıdır.

The Vespasian Psalter.
British Library.

şehirlerinde parladı. Londra'nın konser salonları, dönemin büyük Avrupalı bestecilerini kendine çekecek kadar ünlüydü. Büyük Alman müzisyen Georg Friedrich Händel, oratoryosu "The Messiah"ın (1741) İngilizce sözlerini, İtalyan ve Fransız müziğinin karakteristik özelliklerini kullanarak besteledi. Bu eser halen her yıl Noelde ülke genelinde dinlenmeye devam etmektedir. Birçok insan tarafından 'İngiliz' şaheseri olarak kabul edilir. Aslında dilinin 'İngilizce' olması dışında bir 'İngiliz' eseri olduğunu söyleyemeyiz. Bir asır

sonra, diğer bir önemli Alman besteci, şef ve müzik adamı Felix Mendelssohn da onun izinden gitmiştir.

Bu dönemi takip eden 19. yüzyılda Avrupa ülkeleriyle ilişkiler bozuldu. Milliyetçilik yaygınlaştı ve bununla birlikte Alman müzik dilini kullanan Avrupalı bestecilerin aksine kendilerini İngiliz, İskoç, Galli veya İrlandalı olarak görmeye başlayan bir besteci ekolü gelişti. 18. yüzyılın sonlarından itibaren halk şarkıları, Avrupa'nın başka yerlerinde olduğu gibi adalarda da yeniden keşfedildi. Macpherson'ın ortaçağ ilk

dönemlerine ait İrlandalı ve İskoç halk deyişleri içeren *Ossianic Epics*'i 1762'de keşif ve tercüme etmesi, sadece Britanya Adalarında değil, Avrupa genelinde de Kelt topraklarını 'geleneksel müziğimizin' doğduğu ve ulusal kültürün ihyasının tohumlarını barındıran yerler olarak görme romantizmine zemin hazırladı. Macpherson'ın tercüme edip yayınladığı güftelerin 'otantik' olmadığı söylenebilir de oluşturduğu etki bakımından sonuç muazzamdı. 19. yüzyılın sonlarına doğru Charles Wood, Charles Villiers Stanford (İrlanda) ve Charles Parry'nin (Galler) eserleriyle birlikte ulusal müzik yavaş yavaş şekillendi. 20. yüzyılın başlarında, İngilizce şarkı sözlerini belirgin olarak kullanan Ralph Vaughan Williams, Gustav Holst ve Frederick Delius da bu listeye eklenebilir. Bu isimleri, 20. yüzyılın ilerleyen dönemlerinde, daha modern eserlerle, belki de İngiltere'nin en kararlı bestecisi Benjamin Britten takip etti. Bu tarz eserler, Manchester ekolü (Peter Maxwell Davies, Alexander Goehr, Harrison Birtwistle) ve Cornelius Cardew gibi deneyimler tarafından daha uluslararası, modern ve avantgard biçimde geliştirildi. Cecil Sharp, eski İngiliz, İskoç ve İrlanda halk

ezgi geleneğinin ABD'nin güneyinde, tarım bölgelerinde İngilizce konuşan göçmenlerce devam ettirildiğini, Béla Bartók modeli hakkındaki halk müziği araştırmasında ortaya koydu. Britanya Adalarında halk müziği ve deyişlerin yeniden canlandırılması 19. yüzyılın sonlarında ve daha sonra 1960'larda Ewan MacColl ve Peggy Seeger ve diğerlerinin çalışmalarıyla mümkün olmuştur. Halk müziğinin, hem eğlence amaçlı hem de bir 'sanat' olarak önem ve değeri günümüzde hâlâ devam etmektedir.

Britanya Adaları ile ABD arasındaki göç bağları, I. ve II. Dünya Savaşları esnasındaki askerî ittifak ve elbette aynı dilin konuşuluyor olması, Amerikan *rock and roll*, *blues*, *R&B*, caz, *country* müzik türlerinin Britanya Adalarında kolaylıkla karşılık bulmasını sağladı. Bu türlerdeki eserler arasında Van Morrison (Kuzey İrlanda), Tom Jones (Galler), Eric Clapton (İngiltere), Bee Gees (İngiltere), Bonnie Tyler (Galler) gibi Britanya Adalarına ait sesler de vardı. Amerikan *rock* müziği, Kıta Avrupası pop müziği ve 'ev yapımı' halk ezgilerinin kaynaşması ve şekillenmesi, Liverpool'da Beatles ile birlikte oldu

ve David Bowie'ye ve oradan da *punk* müziğe kadar uzanan, daha deneysel bir *rock* müziği kültürü ortaya çıktı. Müzik alanında da başka alanlarda olduğu gibi, 1990'larda Tony Blair tarafından Britpop olarak tanımlanan bir 'Britanyalı' (sadece 'İngiliz' değil) tarz geliştirildi. İngiliz Milletler Topluluğundan (eski sömürgeler) gelen göç, İngiliz şehirlerinde *reggae* ve *bhangra* gibi önemli dünya müzik türlerinin yaygınlaşması anlamına da geliyordu. Günümüzde Britanya Adalarındaki müzik kültürü; istila, göç, asimilasyonun yanı sıra Kıta Avrupası ile yakın bağların ve İmparatorluğun yarattığı kalıcı izlerin tarihini yansıtıyor. **Z**

Aşağıdaki QR karekodu okutarak bu yazı ile ilgili bir müzik videosuna ulaşabilirsiniz.

*Opera
ve kilise
müziğindeki
muadili
oratoryo,
18. yüzyılla
19. yüzyılın
başında
İngiliz
şehirlerinde
parladı.*